

Kompetensbeskrivning för legitimerad barnmorska

Socialstyrelsen klassificerar sin utgivning i olika dokumenttyper. Detta är en *Kompetensbeskrivning*. Det innebär att den innehåller rekommendationer om yrkeskunnande, kompetens, erfarenhet och förhållningssätt för reglerade yrken inom hälso- och sjukvården. Socialstyrelsen svarar för innehåll och rekommendationer.

Artikelnr 2006-105-1

Publicerad www.socialstyrelsen.se, oktober 2006

Förord

Socialstyrelsen har sedan 1995 utgivit Kompetensbeskrivningar för sjuksköterskor och barnmorskor, sjukgymnaster, arbetsterapeuter, sjukhusfysiker samt tandhygienister. Dessutom har år 2005 en revidering [1] skett av Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska från 1995 och detta är en revidering av Kompetensbeskrivning för legitimerad barnmorska från år 1995.

Kompetensbeskrivningar bygger på ett konsensusförfarande på nationell nivå och uttrycker Socialstyrelsens rekommendationer med avseende på yrkeskunnande, kompetens, förhållningssätt och erfarenhet. Kompetensbeskrivningen kan utgöra ett av flera underlag vid verksamhetstillsyn.

Denna Kompetensbeskrivning för legitimerad barnmorska har utarbetats av en arbetsgrupp bestående av sju personer. Projektledare har varit *Maria Forsgren* vid Socialstyrelsens Hälso- och sjukvårdsavdelning. I arbetsgruppen har från Socialstyrelsen deltagit *Ann-Britt Thörn* och övriga deltagare har varit *Ann-Katrin Håkansson*, leg barnmorska, Centralsjukhuset Kristianstad; *Marianne Johansson*, FoU-barnmorska, Sahlgrenska universitetssjukhuset/Östra; *Boel Stålnacke*, leg barnmorska, Akademiska sjukhuset, Uppsala; *Ingela Wiklund*, FoU-barnmorska, BB Stockholm, Danderyds sjukhus samt *Catharina Zätterström*, leg barnmorska, Stockholms läns landsting.

Som stöd för arbetsgruppen har funnits en styrgrupp bestående av följande personer vid Socialstyrelsen: *Susanne Gullack-Flyrén*, *Birgitta Wallin* samt *Pernilla Ek*.

En referensgrupp har givit synpunkter på arbetet. Följande representanter har ingått: Britt-Marie Ternstedt för Högskoleverket; Gunilla Strand, Sveriges Kommuner och Landsting; Kerstin Belfrage, Vårdförbundet; Anna Nordfjell, Svenska Barnmorskeförbundet; Kyllike Christensson, Socialstyrelsens vetenskapliga råd i perinatal omvårdnad och reproduktiv hälsa; Charlotta Grunewald, Svensk Förening för Obstetrik och Gynekologi; Åsa Witkowski, Rikskvinnocentrum; Eva-Marie Wenneberg, Föreningen för Sveriges Ungdomsmottagningar samt Elisabeth Kylberg, Amningshjälpen.

Bo Lindblom
Chef för Hälso- och sjukvårdsavdelningen

Innehåll

<i>Förord</i>	3
<i>Definitioner</i>	7
Yrkeskunnande	7
Kompetens	7
Förhållningssätt	7
Patient	7
Sexuell och reproduktiv hälsa	8
<i>Bakgrund</i>	9
<i>Syfte</i>	11
<i>Översikt av kompetensbeskrivningen</i>	12
<i>Referenser</i>	17
Övriga dokument av betydelse för kompetensbeskrivningen	17

Definitioner

Kompetensbeskrivning är en av Socialstyrelsens dokumenttyper. En kompetensbeskrivning innehåller rekommendationer om yrkeskunnande, kompetens, erfarenhet och förhållningssätt för reglerade yrken inom hälso- och sjukvården samt tandvården. Nedan följer definitioner på begrepp som används i detta dokument.

Yrkeskunnande

”Yrkeskunnande omfattar tre typer av kunskaper; kunskaper i den direkta yrkesutövningen (den arbetstekniska delen); kunskaper om de tekniska, ekonomiska, organisatoriska och sociala principer, traditioner och konventioner som arbetet är baserat på (den yrkesteoretiska delen); och kunskaper omkring, vilka avser kunskaper som gör det möjligt att tolka och förstå de sammanhang i vilket arbetet ingår samt kunskaper av kommunikativ art (den allmänbildande delen). Dessa tre delar är en grundläggande förutsättning för yrkeslärande.” [2]

Kompetens

”Förmåga och vilja att utföra en uppgift genom att tillämpa kunskap och färdigheter. Anmärkning:...har följande innebörd lagts bakom orden förmåga = erfarenhet, förståelse och omdöme att omsätta kunskap och färdigheter; vilja = attityd, engagemang, mod och ansvar; kunskap = fakta och metoder – att veta; färdigheter = kunna utföra i praktiken – att göra.” [3]

Förhållningssätt

Med förhållningssätt avses i detta dokument den bakomliggande inställning eller anda som ligger till grund för bemötande och hur man agerar inför en situation eller uppgift

Patient

Person som erhåller eller är registrerad för att erhålla hälso- och sjukvård (Socialstyrelsens termbank) [4]. I detta dokument används genomgående benämningen patient oavsett det verksamhetsområde och den vårdform där personen finns. Här inkluderas även i relevanta fall patientens partner

Sexuell och reproduktiv hälsa

”Sexual health is the integration of the somatic, emotional, intellectual, and social aspects of sexual being in ways that are positively enriching and that enhance personality, communication and love.” [5]

”Reproductive health is defined by WHO as a state of physical, mental, and social well-being in all matters relating to the reproductive system at all stages of life. Reproductive health implies that people are able to have a satisfying and safe sex life and that they have the capability to reproduce and the freedom to decide if, when, and how often to do so. Implicit in this are the right of men and women to be informed and to have access to safe, effective, affordable, and acceptable methods of family planning of their choice, and the right to appropriate health-care services that enable women to safely go through pregnancy and childbirth. Reproductive health care is defined as the constellation of methods, techniques, and services that contribute to reproductive health and well-being by preventing and solving reproductive health problems. It also includes sexual health, the purpose of which is the enhancement of life and personal relations, and not merely counseling and care related to reproduction and sexually transmitted infections.” [6]

Bakgrund

Den legitimerade barnmorskans arbete regleras bland annat av

- Förordningen (1993:876) om medicintekniska produkter
- Förordningen (1998:1513) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område
- Lagen (1993:584) om medicintekniska produkter
- Lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område
- Läkemedelslagen (1992:859)
- Patientjournalagen (1985:562)
- Patientskadelagen (1996:799)
- Sekretesslagen (1980:100)
- Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1995:15) om kompetenskrav för tjänstgöring som sjuksköterska och barnmorska
- Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2005:12) om ledningssystem för kvalitet och patientsäkerhet i hälso- och sjukvården
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2000:1) om läkemedelshantering i hälso- och sjukvården
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 1993:20) om patientjournalagen
- Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2005:29) om utfärdande av intyg inom hälso- och sjukvården m.m.

Även Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) är en viktig lag som i första hand reglerar vårdgivarens ansvar.

Barnmorskans arbete ska oavsett verksamhetsområde och vårdform präglas av ett etiskt och holistiskt förhållningssätt samt bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet och utföras i enlighet med gällande författningar (lagar, förordningar, föreskrifter) och andra riktlinjer. En patient skall ges sakkunnig och omsorgsfull hälso- och sjukvård som uppfyller dessa krav. Vården skall så långt som möjligt utformas och genomföras i samråd med patienten. Patienten skall visas omtanke och respekt. I barnmorskans yrkesutövning ingår förebyggande såväl som sjukvårdande åtgärder, vilka avgränsas av gällande författningar.

Inom EU regleras barnmorskans utbildning och yrkesutövning i EU-direktivet 2005/36/EG om ömsesidigt erkännande av yrkeskvalifikationer [7]. Direktivet beskriver den miniminivå som krävs för att få yrkeskvalifikationerna erkända i ett annat land inom EU/EES.

International Confederation of Midwives har 1999 tagit fram ”International Code of Ethics for Midwives”. Denna finns översatt till svenska och

utifrån den internationella etiska koden arbetar Etiska Rådet inom Svenska Barnmorskeförbundet med etiska frågeställningar som berör barnmorskans olika verksamhetsområden. Översättningen finns på Svenska Barnmorskeförbundets webbplats www.barnmorskeforbundet.se. Klicka på "Förbundet" och sedan "Etiska rådet".

Den snabba kunskapsutvecklingen inom hälso- och sjukvården, krav på kunskaper inom informations- och kommunikationsteknologi och ökade krav på både förbättrad kvalitet och kostnadseffektivitet kräver att barnmorskeutbildningen ständigt utvecklas. Förmågan att söka och tillämpa evidensbaserad kunskap är därför väsentlig för den yrkesverksamma barnmorskan.

Syfte

Det är Socialstyrelsens avsikt att denna kompetensbeskrivning ska tydliggöra barnmorskans roll och professionella kompetens och därmed bidra till att ge patienten en god och säker vård.

Vid barnmorskeutbildningarna bör kompetensbeskrivningen kunna användas vid utformandet av utbildningen och inom klinisk verksamhet som ett underlag för barnmorskans kompetens.

Socialstyrelsen utövar stödjande och granskande tillsyn över hälso- och sjukvården och dess personal. Kompetensbeskrivningen visar på innehållet i barnmorskans profession. Den är emellertid inte ett juridiskt bindande dokument men kan tjäna som underlag för Socialstyrelsens verksamhetstillsyn.

Den legitimerade barnmorskan arbetar inom området sexuell och reproduktiv hälsa. Detta arbete utförs inom många olika verksamhetsområden och vårdformer där arbetsuppgifterna är mycket skiftande. Socialstyrelsens kompetensbeskrivning har ett övergripande perspektiv utan detaljerad beskrivning av arbetsuppgifter.

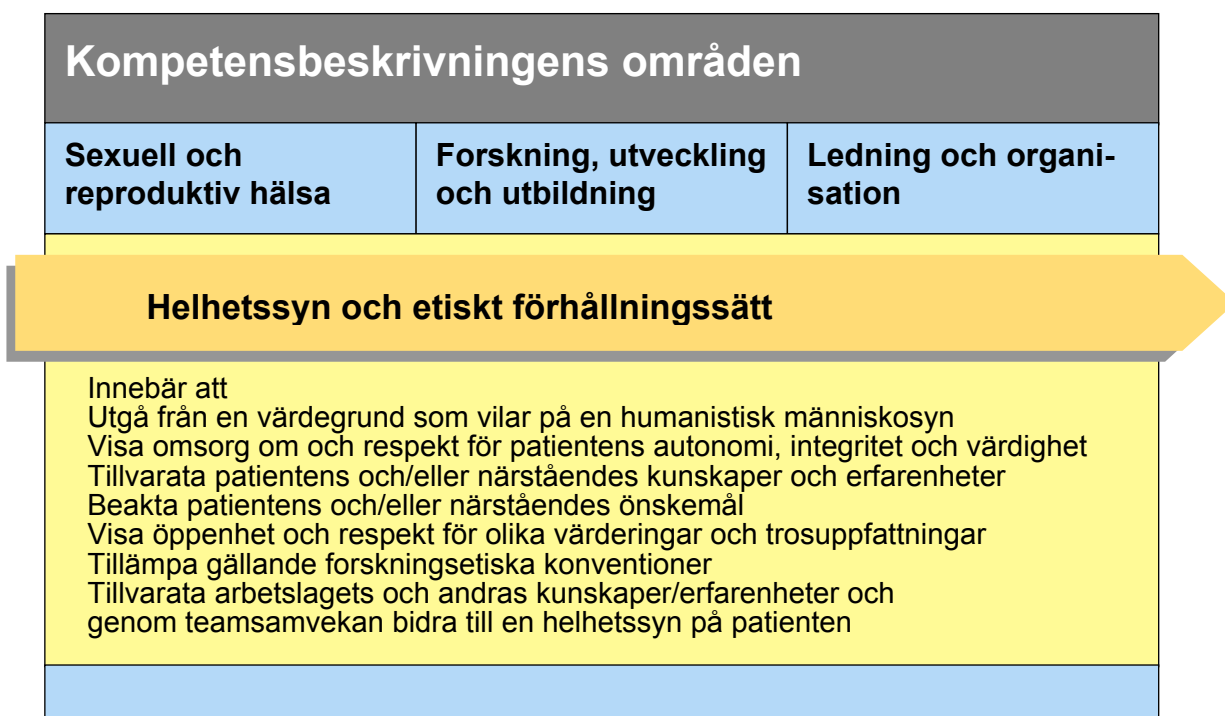
Sjuksköterskelegitimation ligger till grund för yrkesexamen till barnmorska. Utbildning till barnmorska omfattar 60 poäng (90 ECTS) och ligger på avancerad nivå [8]. Socialstyrelsen har år 2005 publicerat ”Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska” [1] som också ligger till grund för denna ”Kompetensbeskrivning för legitimerad barnmorska”. Yrket som barnmorska ställer stora krav på förmåga till självständigt arbete, vetenskapligt förhållningssätt, mångkulturellt kunnande och professionellt ansvar. Påbyggnadsutbildning krävs för viss specialistverksamhet.

Översikt av kompetensbeskrivningen

Socialstyrelsen har valt att utforma detta dokument som en modell med tre för barnmorskan väsentliga områden, nämligen:

- Sexuell och reproduktiv hälsa
- Forskning, utveckling och utbildning
- Ledning och organisation

Helhetssyn och etiskt förhållningssätt ska ligga till grund för och genomsyra samtliga kompetensområden (figur 1).

Figur 1. Kompetensbeskrivningen tar upp tre huvudområden av betydelse för barnmorskans arbete oavsett verksamhet och vårdform: Sexuell och reproduktiv hälsa; Forskning, utveckling och utbildning samt Ledning och organisation. Dessa områden beskrivs mer utförligt i ett antal kompetensområden vilka i sin tur brutits ner i olika delkompetenser. Figuren visar hur helhetssyn och etiskt förhållningssätt ska genomsyra barnmorskans arbete.

Sexuell och reproduktiv hälsa

Kompetensområde	Delkompetenser
Sexuell och reproduktiv hälsa	<p>Ha förmåga att tillämpa kunskaper om</p> <ul style="list-style-type: none">• faktorer som påverkar hälsa i ett genus- och livscykelperspektiv• sexualitet och samlevnad i ett genus- och livscykelperspektiv• preventivmedel och dess användning• STI-prevention (sexually transmitted infections)• normal och komplicerad graviditet, förlossning och eftervård• instrumentella och manuella förlossningsoperationer• det friska och det sjuka nyfödda barnet• amning och amningskomplikationer• aborter och de komplikationer som kan uppstå i samband med abort• gynekologiska sjukdomstillstånd• infertilitet, infertilitetsutredning och behandling• klimakteriet och de besvär som kan uppkomma i samband med detta
Information, rådgivning och samtalsstöd	<p>Ha förmåga att i dialog ge</p> <ul style="list-style-type: none">• information och undervisning om sexualitet och samlevnad i ett livscykelperspektiv• information om och följa upp preventivmedelsanvändning• information till abortsökande• information om STI• information om komplikationer i tidig graviditet• grundläggande information angående infertilitet, infertilitetsutredning och behandling• information om fosterdiagnostik• stöd i föräldraskapet och förberedelse inför förlossning• samtalsstöd vid förlossningsrädsla• samtalsstöd vid graviditets- och förlossningskomplikationer• stöd, trygghet och kontinuitet vid förlossning• samtalsstöd efter förlossning• stöd och råd vid amning• information om egenundersökning av bröstet• information om inkontinens• grundläggande information om klimakteriet• information om cervixcancerscreening och resultat av provtagning

**Undersökningar och
behandlingar**

Ha förmåga att

- förskriva och administrera preventivmedel
- självständigt handlägga normal graviditet, förlossning och eftervård
- identifiera och bedöma avvikelser från normala förlopp
- avsluta förlossning med sugklocka
- utföra manuell förlossningsoperation
- vårda patienter med komplicerad graviditet, förlossning och eftervård
- i akuta situationer påbörja livsuppehållande behandling av mor och barn
- vårda det friska nyfödda barnet och identifiera avvikelser från normala förlopp
- vårda det sjuka nyfödda barnet
- identifiera och bedöma amningskomplikationer
- vårda patienter som genomgår abort
- vårda patienter med gynekologiska sjukdomstillstånd
- genomföra och följa upp STI-provtagning
- genomföra en gynekologisk undersökning inom barnmorskans kompetensområde
- använda medicinteknik inom barnmorskans alla verksamhetsområden och tolka resultatet
- utföra cervixcancerscreening

**Främjande av hälsa och
förebyggande av ohälsa**

Ha förmåga att

- arbeta hälsofrämjande på individ-, grupp- och samhällsnivå
- identifiera och aktivt förebygga hälsorisker och vid behov motivera till förändrade livsstilsfaktorer i ett livscykelperspektiv
- medverka vid olika screeningundersökningar
- identifiera individer med särskilda behov av vård och stöd

Säkerhet och kvalitet

Ha förmåga att

- ge vård av god kvalitet med en god hygienisk standard och tillgodose patientens behov av trygghet i vården och behandlingen
- följa gällande författningar och verksamhetens ledningssystem, det vill säga rutiner och riktlinjer
- initiera och medverka i fortlöpande förbättringsarbete
- identifiera, dokumentera och rapportera negativa händelser och tillbud i samband med vård och behandling
- följa upp kvalitetsarbetets mål och resultat

- agera i händelse av oprofessionellt yrkesutövande hos medarbetare
- använda informations- och kommunikationsteknologi som stöd i arbetet

Forskning, utveckling och utbildning

Kompetensområde	Delkompetenser
Forskning och utveckling	<p>Ha förmåga att</p> <ul style="list-style-type: none"> • söka, analysera och kritiskt granska relevant kunskap inom området • initiera, medverka i eller bedriva samt utvärdera utvecklingsarbete • kritiskt reflektera över befintliga rutiner och vid behov initiera och medverka till förändring av dessa • initiera och medverka till att ny kunskap implementeras • medverka i forskningsarbete
Utbildning och undervisning	<p>Ha förmåga att</p> <ul style="list-style-type: none"> • med pedagogisk kompetens förmedla kunskap inom sexualitet och reproduktiv hälsa på individ- och gruppnivå • undervisa, handleda och bedöma studerande • handleda medarbetare
Personlig och professionell utveckling	<p>Ha förmåga att</p> <ul style="list-style-type: none"> • analysera styrkor och svagheter i den egna professionella kompetensen • fortlöpande utveckla sitt yrkeskunnande inom sexuell och reproduktiv hälsa och andra relevanta discipliner

Ledning och organisation

Kompetensområde	Delkompetenser
Samverkan i vårdkedjan	Ha förmåga att <ul style="list-style-type: none">• överföra relevant information om enskild patient• samverka i vårdprocessen inom och mellan yrkesgrupper, olika funktioner, enheter, nivåer, verksamheter och ansvarsområden samt olika vårdgivare och myndigheter
Verksamhet	Ha förmåga att <ul style="list-style-type: none">• utifrån patientens behov systematiskt leda, prioritera, fördela och samordna vårdarbetet• dokumentera given information, genomförda undersökningar och behandlingar enligt gällande bestämmelser• medverka i verksamhetsplanering och -uppföljning• utifrån kunskaper om gruppdynamik utveckla gruppen och stärka förmågan till konflikthantering och problemlösning• reflektera över, motivera och medverka till att utveckla en god vårdmiljö

Referenser

1. Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska. Socialstyrelsen, 2005. Artikelnr 2005-105-1. www.socialstyrelsen.se/Publicerat
2. Nilsson L. Samverkan mellan skola och arbetsliv: Om möjligheterna med lärande i arbete, bilaga 1 (i Ds 2000:62). Stockholm, Utbildningsdepartementet, 2000
3. Standardiseringskommissionen i Sverige (SIS). SS 62 40 70 Ledningssystem för kompetensutveckling – Krav. Stockholm, Standardiseringskommissionen i Sverige, 2002
4. Socialstyrelsens termbank, <http://app.socialstyrelsen.se/termbank>
5. IPDC, International Population Development Conference. Report from ICPD. Cairo, 1994
www.who.int/reproductive-health/publications/RHR_01_22/annex2.html
6. The WHO Definition of Reproductive Health. WHO, 1998. (Progress 45)
www.who.int/reproductive-health/hrp/progress/45/prog45.pdf
7. EG-direktiv 2005/36/EG om ömsesidigt erkännande av yrkeskvalifikationer
8. Högskoleförordningen (1993:100) (se framför allt ändringar 2006:1053)

Övriga dokument av betydelse för kompetensbeskrivningen

Abortlagen (1974:595)

Förordningen (1993:876) om medicintekniska produkter

Förordningen (1998:1513) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område

Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

Lagen (2002:297) om biobanker i hälso- och sjukvården m.m.

Lagen (1993:584) om medicintekniska produkter

Lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område

Läkemedelslagen (1992:859)

Patientjournalagen (1985:562)

Patientskadlagen (1996:799)

Sekretesslagen (1980:100)

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2004:4) om abort

Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1995:15) om kompetenskrav för tjänstgöring som sjuksköterska och barnmorska

Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2005:12) om ledningssystem för kvalitet och patientsäkerhet i hälso- och sjukvården

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2000:1) om läkemedelshantering i hälso- och sjukvården

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 1993:20) om patientjournalagen

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 1996:21) om rätt för barnmorskor att förskriva läkemedel i födelsekontrollerande syfte

Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2005:29) om utfärdande av intyg inom hälso- och sjukvården m.m.

Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2005:1) om verkställigheten av steriliseringslagen (1975:580)

Steriliseringslagen (1975:580)

